

before anything was created — at the time when by His will all things were made, then was His name proclaimed King. And after all things shall cease to be, the Awesome One will reign alone. He was, He is, and He shall be in glory. He is one, and there is no other to compare to Him, to consort with Him. Without beginning, without end, power and dominion belong to Him. He is my God and my ever-living Redeemer, the strength of my lot in time of distress. He is my banner and my refuge, my portion on the day I call. Into His hand I entrust my spirit, when I sleep and when I wake. And with my soul, my body too, the Lord is with me, I shall not fear.

On a day when Tachnun is not said, the following paragraph is omitted.

Torah: Our God and God of our fathers, remember us favorably before You, and be mindful of us for deliverance and mercy from the primeval, most supernal heavens. Remember in our behalf, Lord our God, the love of the Patriarchs, Abraham, Isaac and Israel Your servants, and the Covenant, the lovingkindness and the vow which You have sworn to Abraham our father on Mount Moriah; and the *akedah*, the binding of his son Isaac upon the altar, as it is written in Your

And it was after these events, that God tested Abraham, and said to him, "Abraham," and he answered, "Here I am." And He said, "Take

1. See p. 71, infra

אֲדוֹן עוֹלָם אִישׁר מַלְךְּ, בְּמַרְם כָּל
 יִצְוֹר נִבְרָא. לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחַפְצֵי
 כָּל, אֵיזִי מַלְךְּ עֲשֵׂנוּ נִקְרָא. וְאַחֲרֵי
 כָּל־לֹאֵת דַּבַּל, לְכַדֵּי וּמְלֹאֵךְ נִזְרָא.
 וְהוּא הִיזָה וְהוּא הוּזָה, וְהוּא יִהְיֶה
 בְּתַפְאֲרָה; וְהוּא אֶחָד וְאֵין שְׁנֵי
 לְדַמְשִׁילָל לֹא־דַחְבִּירָה. כָּל־יִרְאֵשִׁית
 כָּל־תַּכְלִית, וְלֹא תַעֲזֹדְמִישְׂרָה. וְהוּא
 אֵלֵי וְהוּא גֵּאֲרִי, וְצִוֵּר דַּבְּרֵי כַּעֲת צַרָה.
 וְהוּא גַּם־וּמְנוֹם לִי, מִנֵּת כּוֹסֵי כִּיּוֹם
 אֶקְרָא. בְּיַד־אֶפְקֵיד רִוְחִי, בַּעֲת אִישִׁן
 וְאֶעֱיָרָה. וְעַם רִוְחִי גִוְרֵתִי, יֵי־לִי וְלֹאֵ
 אִירָא:

יזוט סלון לומרים תרתון לין לומרים יז :

אֲלֵדְנוּ וְאַלֵי אֲבוֹתֵינוּ. וְקָרְנוּ בְּקוֹרְאֵינוּ סוֹב לְפָנֶיךָ, וּפְקַדְנוּ בְּפָקְדוֹתֶיךָ יִשׁוּעָה
 וְדַחְמֵים כְּיִשְׁמֵי שְׁמַיִ קְדוֹם, וְחָפְרְ לָנוּ יֵי אֲלֵדְנוּ אֲרִיבָה הַמְּקוֹמוֹת
 אֶבְרָהִם יִצְחָק וְיִשְׂעָאֵל עֲקֵבֵיהֶם, וְאֵת הַבְּרִית וְאֵת הַחֶסֶד, וְאֵת הַיְשׁוּבוֹה
 עֲשׂוּשָׁעִים לְאַבְרָהִם אֲבִינוּ בְּצִדֵי הַמְּוִרָה, וְאֵת הַעֲקֵדָה שְׂעָקֵד אֵת יִצְחָק
 בְּנוֹ עַל צִפֵּי הַמְּוִפֵּסִים. כְּכַתוּב בְּחֻרְבָּנֶיךָ:

וְאֵלֵי אַחֲרֵי הַיְבָרִים הָאֵלֶּה, וְהָאֵלֵלִים נִפְדָּה אֵת אֲבִרְהֵם
 וְיִאֲמָר אֵלֵי אֲבִרְהֵם, וְיִאֲמָר דְּנִי: וְיִאֲמָר, בָּרַח נָא

ותיא (א) בראשית כב :
 תמ

your son, your only son, whom you love, Isaac, and go to the land of Moriah, and offer him there as a burnt-offering on one of the mountains which I will tell you." Abraham rose early in the morning, saddled his donkey, and took with him his two attendants and Isaac his son; he chopped wood for the offering and set out for the place of which God had told him. On the third day, Abraham looked up and saw the place from afar. Abraham said to his attendants, "You stay here with the donkey, and I and the lad will go yonder; we will prostrate ourselves [before God] and then return to you." Abraham took the wood for the offering and put it on Isaac his son, and he took in his hand the fire and the knife; and the two walked on together. Then Isaac spoke to Abraham his father and said, "My father;" and he answered, "Here I am, my son." And he said, "Here are the fire and the wood, but where is the lamb for the burnt-offering?" Abraham answered, "God will provide for Himself the lamb for the burnt-offering, my son," and the two walked on together. They reached the place of which God had told him, and Abraham built an altar there, arranged the wood, bound Isaac his son, and placed him on the altar upon the wood. Then Abraham stretched forth his hand, and took the knife to slaughter his son. But an Angel of the Lord called to him from heaven and said, "Abraham! Abraham!" And he answered, "Here I am." And he said, "Do not lay your hand upon the lad, nor do anything to him; for now I know that you are a God-fearing man, since you have not withheld your son, your only son, from Me." Thereafter, Abraham looked up and saw a ram caught in the thicket by its horns; and Abraham went and took the ram and offered it as a burnt-offering instead of his son. And Abraham called the name of the place "The Lord Will See," as

את בנה את יחידך אשר אהבת את יצחק, ולה קח אל ארץ המוריה, והעלהו שם לעולה על אחד ההרים, אשר אמר אליך: וישבם אברהם כבקר, וקבש את רמזו וקח את שני נערוי אהו ואת יצחק בנו, וקבע עצי עולה וקם ויבד אצל המקום אשר אמר לנו והבע כיום השלישי וישא אברהם את עיניו, וירא את המקום מרחק; ויאמר אברהם אל נערוי שבו לכם מה עם התמור, ואני והנער נלכה עד כה, ונשתחוה ונשוקה אליכם: וקח אברהם את עצי העולה וישם על יצחק בנו וקח בידו את האש ואת המאכלה, וילכו שניהם יחדו: ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי, ויאמר הנני בני, ויאמר הנה האש והעצים ואני העולה: ויאמר אברהם אל אברהם ראה לו השדה לעולה בני, וילכו שניהם יחדו: וקמו אל המקום אשר אמר לו האלהים, ויבן שם אברהם את המזבה, ונשרף את העצים, ויעקד את יצחק בנו, וישם אתו על המזבה מפעל לעצים: וישלח אברהם את ידו וקח את המאכלה, לשרש את בנו: וקרא אליו מלאך יי מן השמים ויאמר אברהם אברהם, ויאמר הנני: ויאמר אל השלח ידך אל הנער, ואל תעש לו מאומה, כי עתה ידעתי, כי ירא אלהים אותה, ולא חשבת את בנה את יחידך מפני: וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל, אחר גאחו כפקד בקרתי, וילך אברהם וקח את האיל, ויעלהו לעולה תחת בנו: וקרא אברהם שם המקום הווא, יי וראה, אשר

לג פִּלְשֶׁתִּים: וַיֵּטַע אֲשֵׁל בְּבֵּאֵר שָׁבַע וַיִּקְרָא שָׁם בְּשֵׁם יְהוָה אֵל עוֹלָם: וַיִּגְרַ אֲבָרְהָם בְּאַרְץ פִּלְשֶׁתִּים יָמִים רַבִּים:

שביעי כב א ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם

פִּלְשֶׁתַּי: לג. וַיֵּצֵב וַיִּצְבֹּא בְּבֵּאֵר שָׁבַע. וַצְּלִי תָמֹן. בְּשֵׁמָא דַּיְי אֱלֹהִים עֲלֵמָא: לד. וְאִתְמַב אֲבָרְהָם. בְּאַרְע פִּלְשֶׁתַּי יוֹמִין סְגִיאִין: א. נְהִנָּה, פְּתַר פִּתְגָמָי: הָאֵלִין, נַיְי, נְסִי יְת אֲבָרְהָם, נְאָמַר לֵיהּ, אֲבָרְהָם

רס"ג (לג) ויטע אשל ויצב מצבה¹⁹.
19 ואין האשל עץ אלא שם לכל מצבה.

רשב"ם (לג) ויטע אשל. פרדס היה להתפלל שם³³.

כב (א) ויהי אחר הדברים האלה. כל מקום שנא' אחר הדברים האלה מחובר על הפרשה שלמעלה. אחר הדברים האלה (לעיל טו א), שהרג אברהם את המלכים אמר לו הק', אל תירא אברם מן האומות. ויהי אחר הדברים האלה (להלן פסוק כ), שנולד יצחק, ויוגד לאברהם לאמר עוד ובתואל ילד את רבקה. וכן אחר הדברים האלה (אסתר ג א), שהגיד מרדכי על בגתן ותרש, גדל המלך אחשוורוש את המן, שרצה להרוג את מרדכי והועיל לו מה שהציל את המלך ונתלה המן. אף כאן אחר הדברים שכרת

33 [ע"י רש"י]

רמב"ן (לג) ויקרא שם בשם ה' אל עולם. פירש הכתוב שקרא בשם ה' המנהיג בכחו הזמן, או שיקראו השמים והארץ עולם, כלשון הבא תמיד בדברי רבותינו. והודיע בזה שקרא אברהם והודיע לבריות סוד הנהגת העולם בכללו שהוא בשם ה' החסין בכח שיש לו אילות כולם. והרב אמר במורה הנבוכים¹ שהוא רומז לקדמות האל, כי הודיע היותו קודם לזמן. אבל אונקלוס אמר בויקרא שהוא תפלה².

כב (א) והאלהים נסה את אברהם. ענין הנסיון³ הוא לדעת⁴ בעבור היות מעשה האדם רשות מוחלטת בידו. אם ירצה יעשה ואם לא ירצה לא יעשה יקרא נסיון מצד המנוסה, אבל המנסה יתברך יצוה בו להוציא הדבר מן הכת אל הפועל⁵, להיות לו

1 עיין מו"ג (ב, יג): כי הזמן לא מקרה אלא מחורש. כי כשחוקים זמן קודם העולם מחוייב להאמין בקדמות. 2 שחרגם: וצלי. 3 שקשה ליחסו לאל יח. שהוא חוקר לב ומבין כליות יודע כי אברהם יעשה מצותו. 4 ע"י מו"ג, כד. 5 כ"ה בספר הכוזרי ה, ב.

חזקוני כב (א) ויהי אחר הדברים האלה, פרש"י: אחר דבריו של שטן וכו'. וי"א אחר דבריו של ישמעאל. מה שפרש"י כך היינו טעמא משום דאמר"י בעלמא³⁰ כל מקום שנאמר אחר סמוך, והכא לא מצינו למימר הכי כמו שפירש רש"י כאן³⁰*: ואותה שנה קדמה

30 ב"ר מד, ג. כדעת רב הונא. *30 כא לד.

ספורנו (לג) ויקרא שם בשם ה' אל עולם. וקרא והודיע לרבים שהאל יתעלה הוא אלוה הזמן ומציאו⁸⁹, נגד דעת חכמי הגוים חדשים גם ישנים.

כב (א) נסה את אברהם. כיון שיהיה בפועל אוהב וירא כמו שהיה בכוח⁹⁰, ובזה ידמה יותר לבוראו שהוא טוב לעולם בפועל. כי אמנם הכונה במציאות האדם היתה שידמה לבוראו כפי האפשר, כאשר העיד באמר "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" (א, כו).

89 מו"ג ב, יג ורמב"ן. 90 ולא שהיה חסרון ידיעה מצד הקב"ה. רמב"ן כאן ופס"י.

(לג) אשל, רב ושמואל⁹⁹, חד אמר פרדס להביא ממנו פירות רש"י לאורחים בסעודה, וחד אמר פונדק לאכסניא וכו' כל מיני פירות¹. ומצינו לשון נטיעה באהלים, שנאמר: ויטע אהלי אפרנו (דניאל יא מה). ויקרא שם וגו', על ידי אותו אשל נקרא² שמו של הקב"ה אלוה לכל העולם. לאחר שאוכלים ושותים אומר להם: ברכו למי שאכלתם משלו, סבורים אתם שמשלי אכלתם, משל מי שאמר והיה העולם אכלתם³.

(לד) ימים רבים, מרובים על של חברון, בחברון עשה כ"ה שנה וכאן כ"ו. שהרי בן ע"ה שנה היה בצאתו מחרן. אותה שנה ויבא וישב באלוני ממרא (לעיל יג יח), שלא מצינו קודם לכן שנתישב אלא שם, שבכל מקומותיו היה כאורח חונה ונוסע והולך, שנאמר: ויעבור אברם (שם יב ו), ויעתק משם (שם ח), ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה (שם י), ובמצרים לא עשה אלא ג' חדשים שהרי שלחו פרעה, מיד: וילך למסעיו (לעיל יג ג), עד: ויבא וישב באלוני ממרא אשר בחברון (שם יח), שם ישב עד שנהפכה סדום, מיד: ויסע משם אברהם (לעיל כ א) מפני בושה של לוט, ובא לארץ פלשתים, ובן צ"ט שנה היה, שהרי בשלישי למיתו באו אצלו המלאכים, הרי כ"ה שנה⁴, וכאן כתיב: ימים רבים, מרובים על הראשונים, ולא בא הכתוב לסתום אלא לפרש, ואם היה מרובים עליהם שתי שנים או יותר היה מפרשם, ועל כרחק אינם יתרים יותר משנה הרי כ"ו שנה, מיד יצא משם וחזר לחברון, ואותה שנה קדמה לפני עקידתו של יצחק י"ב שנים⁵, בסדר עולם⁶.

כב (א) אחר הדברים האלה, יש מרבתינו אומרים⁷: אחר

99 בסוטה י, א ובב"ר נד, ו הוא בשם רבי יהודה ורבי נחמיה. 1 בד"ר ובכ"י: מאכל. וכן הגיה בספר נחלת יעקב. 2 בד"ר הקרא: ברא"ם: הוקרא. 3 סוטה י, ב. 4 מצאתו מחרן. 5 דיצחק היה בזמן העקדה בן ל"ז שנה. 6 פ"א. וע"י ב"ר נד, ו. 7 סנהדרין פט, ב.

(לג) אשל, אילן, גם ויטע לאות¹⁹.

ראב"ע

כב (א) והאלהים נסה את אברהם. י"א כי הסמ"ך תחת ש"י, והה"א תחת האל"ף²⁰, וטעם כל הפרשה יכחישם. רק נסה¹⁹ כיון שלשון נטע חלה רק על משפחות האילנות. ראה רש"י. 20 מעיקר: נטע — גידל.

(לג) ויטע אשל, נטע שם נטיעה סמוך לבאר שתהיה לו לעדות כי רד"ק נשאה לו הבאר בלא מחלוקת. אשל, שם נטיעה³⁸ וכן תחת האשל ברמה (שמו"א כב ו). ובדקרי רבותי ז"ל³⁹ דתליא באשלי רברבי, פ"י אילנות גדולים. ורבותי ז"ל⁴⁰ פ"י אשל נוטריקון אכילה, שתיה לוייה ר"ל שהנהיג אנשי באר שבע להכניס אורחים, וחייב אדם לעשות לאורח הבא אליו שלשה דברים אכילה שתיה לוייה. ויקרא שם, כמו שפירשנו⁴¹, ולפי מה שקרה לו עם אבימלך בדבר אשתו ובדבר הבאר אסף את העם⁴²

38 השוה ספר השרשים (אשל). 39 ביצה כז, א. 40 כ"ה במדרש תהלים פרשה קי. וע"י תורה שלמה קלג שלפני הראשונים היתה דרשה זו גם בב"ר נד. 41 לעיל יב, ח. 42 "העם" — כנדי: הכנים.

דבריו של שטן שהיה מקטרג ואומר: מכל סעודה שעשה אברהם רש"י לא הקריב לפניך פר אחד או איל אחד, אמר לו: כלום עשה אלא בשביל בנו אל⁸ הייתי אומר לו זבח אותו לפני לא היה מעכב. ויש אומרים⁹: אחר דבריו של ישמעאל שהיה מתפאר על יצחק שמל בן י"ג שנה ולא מיחה, אמר לו יצחק: באבר אחד אתה מיראני אלו אמר לי הקב"ה זבח עצמך לפני לא הייתי מעכב¹⁰. הנני, כך היא עניינתם של חסידים, לשון ענוה הוא¹¹, ולשון זימון.

8 י"ג: אפילו. 9 שם וב"ר נה. ד. 10 כד"ר: אני זוכה עצמי לפני ובסנהדרין: אני זוכה. 11 תנחומא וירא כב.

כמשמעו²¹. ואנשי שיקול הדעת אמרו, כי הדעות הם שתיים, ראב"ע האחת דעת העתיד בטרם היותו, והשנית דעת היש הנמצא, וזה פ"י נסה, גם כי עתה ידעתי (יב)²². והגאון אמר שמלת נסה, הראות צדקתו לבני אדם, גם מלת ידעתי כטעם הודעתי, והלא ידע זה הגאון, כי בשעה שעקד בנו לא היו שם אפילו נערי²³. ואחרים אמרו²⁴ כי פ"י והעלהו שם לעולה שיעלהו אל ההר, וזאת תחשב לו לעולה. ואברהם לא ידע סוד הנבואה, וימהר לשחוט אותו, והשם אמר לו לא בקשתי זאת. ואחרים אמרו הראה שתעלהו לעולה, כמו והשקית אותם יין (ירמי' לה ב)²⁵. והוצרכו אלה הגאונים לפ"י האלה, כי אמרו לא יתכן אחר שיצוה השם מצוה שיאמר אח"כ לא תעשינה. והנה לא שמו על לב הבכורים שהחליפם בלויים אחר שנה²⁶. ואחר שהכתוב אומר בתחלה והאלהים נסה את אברהם סרו כל הטענות²⁷. והשם נסהו כדי שיקבל שכר. וטעם כי עתה ידעתי. כמו ואם לא אדעה (יח כא).

21 עשה בו נסיון. 22 תכלית הנסיון היא הידיעה. ה' נסה אותו כדי לדעת אותו. אם לדעת מה יהיה בעתידו, או להכיר אותו בהווה, מה שנאמר בסוף הנסיון, כי עתה ידעתי. 23 אם כן לא נודע הדבר לאחרים. 24 [ראה רש"י פסוק יב]. 25 ולא אמר שבאמת ישוה את היין שירמיהו יגיש להם. 26 ביציאת מצרים נתקדשו הבכורים לעבודת ה', ואחר מעשה העגל נתחלפו בלויים. 27 שכל זה היה רק לנסיון, ולא למעשה.

אברהם ברית לאבימלך לו ולנינו ולנכדו של אברהם ונתן לו שבע כבשות הצאן וחרה אפו של הק' על זאת שהרי ארץ פלשתים³⁴ בכלל גבול ישראל והק' ציוה עליהם לא תחיה כל נשמה (דברים כ טז) וגם ביהושע³⁵ מטילין על ערי חמשת סרני פלשתים גורל, לכן והאלהים נסה את אברהם קינתרו וציערו כדכת' הנסה דבר אליך תלאה (איוב ד כ). על נסותם את ה' (שמות יז ז). מסה ומריבה (שם) בחנני ה' ונסני (תהלים כו ב). כלומר נתגאיתו בכך שנתתיך לכרות ברית ביניכם ובין בנייהם, ועתה לך והעלהו לעולה ויראה מה הועילה כריתות ברית שלך. וכן מצאתי אחרי כן במדרש של שמואל³⁶ ויהי ארון ה' בארץ פלשתים שבעה חדשים (ש"א ו א). כת' את שבע כבשות הצאן תקח מידי. אמר לו הק' אתה נתתה לו שבע כבשות, חייך שבניו עושים שבע מלחמות עם בניך ונוצחין אותן. ד"א חייך שבניו הורגים שבע צדיקים מבניך ואילו הן שמשון חפני ופנחס שאול ושלשה בניו. ד"א חייך שבניו מחריבים שבע משכנות, ואילו הן אהל מועד וגלגל נוב ושילה [וגבעון] ובית עולמים [תריין]³⁷. ד"א שארון מחזיר³⁸ בשדה פלשתים שבעה חדשים. נסה קונטראי"אה.

34 מכאן עד תיבות כל נשמה נכתב בכ"י בטעות אחרי תיבת גורל. וכן נדפס בכערלון ובדירהנעפורט. ובדפוס אמשטרדם משנת תפז-תפט חשבו לתקן בחוסיםפם תיבות ניתן לאברהם אחרי תיבת פלשתים. 35 י"ג. טו. מה-מו. 36 פרשה יב לשמואל א' ו. א. עם איות שינוים. 37 תיבת ובעון ותיבת תריין הוספת' ממדרש שמואל הנדפס. 38 במדרש שמואל הנדפס: שארני מחזר.

לעקדת יצחק שתיים עשרה שנה.³¹ אחר הדברים האלה, שכרת אברהם ברית עם אבימלך לו ולנינו ולנכדו שלא ברשות הקב"ה, וארץ פלשתים נתנה לו ולזרעו כדכתיב: ושתי את גבולך מים סוף ועד ים פלשתים (שמות כג לא), וגם ביהושע כל ערי חמשת סרני פלשתים מנויות בכלל גבול ארץ ישראל³², והקב"ה [31] כל זה חסר בכ"י, אבל יען שהדברים נובעים מפירוש הרשב"ם שרבינו רגיל להעתיקם הנתגס כמו שהם. 32 יהושע יג. ג.

אהבת אברהם לאל וילמדו ממנו לאהבה את ה' בכל לבכם ובכל רד"ק נפשם. כי אברהם היה אוהב את יצחק יותר מנפשו כי הוא היה זקן, ואם ימות הוא ימות בטבעו בשיבה טובה זקן ושבע, אבל בנו היה נער ועדיין לא היה לו אשה ובנים ולא נהנה מן העולם, ואם ימות הוא יהיה הדבר ההוא קשה לאברהם מאד, כי יותר מאהבת נפשו אהבו, ועוד, שהיה לו בן זקונים, וכשאמר לו האל שיעלהו שם לו לעולה, היתה כל האהבה והחייבה כאין בעיניו ולא שאל ולא נסה הלא אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע (לעיל כא יב). ולא התפלל לו עליו אלא כיון שאמר לו עשה כך, מיד השכים ומהר לעשות רצון האל ולא חשב שום אהבה כנגד אהבתו. ובאמת קודם שנכתבה התורה וסיפוריה היה הדבר הגדול הזה מסור לזרע אברהם יצחק ויעקב כי יצחק מסר ליעקב ויעקב לבניו, ואחר שנכתבה התורה לבני יעקב נתפרסם הדבר בעולם, יש מאמינים ויש אין מאמינים, והיום כמה שנים מיום שבטלה עבודת הצלמים והאלילים, מאמינים⁴⁴ רוב העולם בתורת משה רבינו ובספוריה אלא שחולקים עלינו על המצוות שאומרים כי דרך משל נאמר, ובהאמין רוב בני העולם הספור הגדול הזה, הוא עדות גדולה על אברהם אבינו שהיה אוהב האל אהבה שלמה יתירה⁴⁵, וראוי לאדם ללמוד ממנו דרך אהבתו. ויאמר אליו אברהם, במראות הלילה אמר לו, שהרי אמר: וישכם אברהם בבקר (פסוק ג).

45 "יתירה" - כנר: ותמה.

שם וקרא להם בשם ה' שיחזיקו באמונתו ולא יאמינו באלהים אחרים ואמר להם ראו מה עשה עמי לפי שאני מחזיק באמונתו ולא אעבוד זולתו, נלחם מלחמותי עד שאבימלך שהוא מלך בקש אהבתי ובריתי והחזיר לי את האבא אשר גזלו ממני עבדיו תוכלו להכיר כי הוא אל עולם ואין זולתו ועושה ביצורים כרצונו כמו שעשה בפרעה ובאבימלך בעבורי, מכל זה תכירו כי הוא אל עולם ויכול על הכל.

(לד) ויגר, עמד שם ימים רבים כי היה לו ברית עם אבימלך ולא היה מיוחד מאדם. וברוב ארץ פלשתים היא ארץ שבעה כמו שראינו בשונמית שישבה שם מפני הרעב שבע שנים⁴³. כב (א) ויהי אחר הדברים האלה, אחר מה שקרה לאברהם עם אבימלך וארכו לו שם הימים ובא לו לבאר שבע לגור שם, היה הדבר הזה שנסה אלהים את אברהם בדבר בנו יחידו. [וענין הנסיון קשה מאד לספרו על האל, כי הוא חוקר לב ומבין כליות וידע כי אברהם יעשה מצותו. ואם להודיע לבני העולם, הנה לא היה שם בעת העקדה אלא אברהם ובנו יצחק כי אפילו נעריו שהלכו עמו לא ידעו בזה דבר ומי הודיע דבר זה לעולם, ואפילו היה הוא מספר מי היה מאמין לו, והאמת כי הנסיון הזה כדי להראות לבני העולם אהבת אברהם השלמה לאל ולא נעשה לאותם הדורות אלא לדורות הבאים המאמינים בתורה שכתב משה רבינו ע"ה מפי האל ובספוריה שיראו עד היכן הגיעה

44 ככ"י: ולא מאמינים. ותקנתו ע"פ שאר כ"י והנר: וכ"ה לפי הענין. 43 מ"ב כ"א.

וישא אברהם את עיניו. פירש
הרב גינז ורד"ס (ח"ט כ"ג)
כי ש"י (ט"ו) שמרדף שא"ש"ה של
היה מנציח עינו ואינו מסתכל מלא
כ"י אמונתו וזה מרדף ושא מנציח
אם עיניו. כשה נמתיק ד"ה דמ"י
ואני והנער י"בה עד בה. מפטר
דלמ"ע"ה הגם שיהי מרדב אל
נעמי ללמד המ"י בקרבו ש"ס
א"כ"י מילין ל"ד עילוף מילל, ופ"ו
רמו דלל כוננו וכוונת ילמד למד
קב"י וזהו ואלו והנער נלכס ע"ל
מפאת כ"י מלכות כידוע.

מ"ה ור"ה אום ט"ו
ויאמר אבי ויאבר הגי בני.
לדך הכלשונים ויאמר אז
שמהם סדר וא"ך ממלכות על, ויאמר
הגני בני עמה אזי נמשה מרדב ונבונה
כמור.
מדי נען ור"ה אום ט"ו
אלהים יראה ל"י הגשה. ר"ת
האלף מפטר לומר דלמ"ע

צו רוח הקדש דשמתם זמלם הכוננים
מכנס באל וזהו הא"ל לעולה צי
ורמו הא"ל לעולה צי ר"ת הג"ל כי
היה משמת הצל. פ"י דוד אום ל"א
כי ענה דע"ה ב"י וראה איהם
ארה ז"ל השבת אה בנך
את יהודך שבני. י"ל לרקק אומרו
עמה ירעמי כי י"ה אלהים אלה
והאלו זה נסיון חמורו והרי דרקמיו
אל אמ"ה מפורסמת שבמית ואל"ך
וכ"י ומו"י קומרי עמה ירעמי, ומו
מצב ממני יצירה, ומו דלמ"י אומר
כי נעשיתי נמ"י, כי יען משכ עשית
אם הדצד הוה לוא משכב אום בך
אם יסודך וגוי ואל קומרי ממני,
ופירש הכי מופ"ש פירמו ז"ל כי

היה אלמ"ה ברה קדושתו ורבומו
בעקרה וזהו מולד והפלה לעשותה
כצוה נוראה ורבומו ממד וקדושה
פעלתו ולכן גם הולך בהעשה עמו
היה נברא שלם צמלית השלמות

עצי עלה ויקם וילך אל המקום אשר
אמר לו האלהים: פיום השלישי
וישא אברהם את עיניו וירא את
המקום מרחוק: ויאמר אברהם אל
נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני
ורנער נלכה עד פה ונשתחוה
ונשוכה אליכם: ויקח אברהם את
עצי העלה וישם על יצחק בנו ויקח
ב"דו את האש ואת הפאבלת וילכו
שניהם יחדו: ויאמר יצחק אל
אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני
בני ויאמר הנני האיש והעצים ואני
השדה לעלה: ויאמר אברהם אלהים
יראה לו וישדה לעלה בני וילכו
שניהם יחדו: ויבאו אל המקום אשר
אמר לו האלהים ויבן שם אברהם
את המזבח ויערך את העצים ויעקד
את יצחק בנו וישם אותו על המזבח
מפעל לעצים: וישלה אברהם את
ידו ויקח את הפאבלת לשהש את
בנו: ויקרא אליו מלאך יהוה מן
השמים ויאמר אברהם אברהם
ויאמר הנני: ויאמר אל השלה ידך
אל הנער ואל תעש לו מאומה כי
עקד ידעתי כי ירא אלהים אתך
ולא תשכת את בנה את יחידך מפני:

ויאמר אבי ויאבר הגי בני.
לדך הכלשונים ויאמר אז
שמהם סדר וא"ך ממלכות על, ויאמר
הגני בני עמה אזי נמשה מרדב ונבונה
כמור.
מדי נען ור"ה אום ט"ו
אלהים יראה ל"י הגשה. ר"ת
האלף מפטר לומר דלמ"ע

צו רוח הקדש דשמתם זמלם הכוננים
מכנס באל וזהו הא"ל לעולה צי
ורמו הא"ל לעולה צי ר"ת הג"ל כי
היה משמת הצל. פ"י דוד אום ל"א
כי ענה דע"ה ב"י וראה איהם
ארה ז"ל השבת אה בנך
את יהודך שבני. י"ל לרקק אומרו
עמה ירעמי כי י"ה אלהים אלה
והאלו זה נסיון חמורו והרי דרקמיו
אל אמ"ה מפורסמת שבמית ואל"ך
וכ"י ומו"י קומרי עמה ירעמי, ומו
מצב ממני יצירה, ומו דלמ"י אומר
כי נעשיתי נמ"י, כי יען משכ עשית
אם הדצד הוה לוא משכב אום בך
אם יסודך וגוי ואל קומרי ממני,
ופירש הכי מופ"ש פירמו ז"ל כי

היה אלמ"ה ברה קדושתו ורבומו
בעקרה וזהו מולד והפלה לעשותה
כצוה נוראה ורבומו ממד וקדושה
פעלתו ולכן גם הולך בהעשה עמו
היה נברא שלם צמלית השלמות

קח נא את בני את יחידך אשר
אבה וגי. מפטר לומר
בהקד"ס מ"ש כספר מכות להב"ה
הסודי מ"ר"כ פתח ש"ל דלפטר"מ
כי ענין אבה ממלך למ"י פ"מ
האמת אבה ש"ס את רעה לעשות
לזוהי נלמ"ה אשר ימ"ל ממנו וכל
היותו מפי' יששה זה נקרא אבה
לזוהי, וה"י הוא אבה עלנ"מ
כאבה האל לך כי אוב"ה לזוהי
עם מעמיו, ויחוס כל רעו לעומת
הבן כמלכותו ל"י הצנוע, וא"ף אם
יהיה לך הבן שממנו מסרון
הכרתו כצוה עמ"ו ימיר רע בצוה
האל האוב"ה בני יכפה ויכריח
לפעמים עד שיעמידו לצוה האוב"ה
ונצ"ה יצ"ן כי העקרה קח נא את בני
אשר אבה ש"ס את רעה לעשות
לזוהי נלמ"ה אשר ימ"ל ממנו וכל
היותו מפי' יששה זה נקרא אבה
לזוהי, וה"י הוא אבה עלנ"מ
כאבה האל לך כי אוב"ה לזוהי
עם מעמיו, ויחוס כל רעו לעומת
הבן כמלכותו ל"י הצנוע, וא"ף אם
יהיה לך הבן שממנו מסרון
הכרתו כצוה עמ"ו ימיר רע בצוה
האל האוב"ה בני יכפה ויכריח
לפעמים עד שיעמידו לצוה האוב"ה

קח נא את בני את יחידך אשר
אבה וגי. מפטר לומר
בהקד"ס מ"ש כספר מכות להב"ה
הסודי מ"ר"כ פתח ש"ל דלפטר"מ
כי ענין אבה ממלך למ"י פ"מ
האמת אבה ש"ס את רעה לעשות
לזוהי נלמ"ה אשר ימ"ל ממנו וכל
היותו מפי' יששה זה נקרא אבה
לזוהי, וה"י הוא אבה עלנ"מ
כאבה האל לך כי אוב"ה לזוהי
עם מעמיו, ויחוס כל רעו לעומת
הבן כמלכותו ל"י הצנוע, וא"ף אם
יהיה לך הבן שממנו מסרון
הכרתו כצוה עמ"ו ימיר רע בצוה
האל האוב"ה בני יכפה ויכריח
לפעמים עד שיעמידו לצוה האוב"ה

קח נא את בני את יחידך אשר
אבה וגי. מפטר לומר
בהקד"ס מ"ש כספר מכות להב"ה
הסודי מ"ר"כ פתח ש"ל דלפטר"מ
כי ענין אבה ממלך למ"י פ"מ
האמת אבה ש"ס את רעה לעשות
לזוהי נלמ"ה אשר ימ"ל ממנו וכל
היותו מפי' יששה זה נקרא אבה
לזוהי, וה"י הוא אבה עלנ"מ
כאבה האל לך כי אוב"ה לזוהי
עם מעמיו, ויחוס כל רעו לעומת
הבן כמלכותו ל"י הצנוע, וא"ף אם
יהיה לך הבן שממנו מסרון
הכרתו כצוה עמ"ו ימיר רע בצוה
האל האוב"ה בני יכפה ויכריח
לפעמים עד שיעמידו לצוה האוב"ה

קח נא את בני את יחידך אשר
אבה וגי. מפטר לומר
בהקד"ס מ"ש כספר מכות להב"ה
הסודי מ"ר"כ פתח ש"ל דלפטר"מ
כי ענין אבה ממלך למ"י פ"מ
האמת אבה ש"ס את רעה לעשות
לזוהי נלמ"ה אשר ימ"ל ממנו וכל
היותו מפי' יששה זה נקרא אבה
לזוהי, וה"י הוא אבה עלנ"מ
כאבה האל לך כי אוב"ה לזוהי
עם מעמיו, ויחוס כל רעו לעומת
הבן כמלכותו ל"י הצנוע, וא"ף אם
יהיה לך הבן שממנו מסרון
הכרתו כצוה עמ"ו ימיר רע בצוה
האל האוב"ה בני יכפה ויכריח
לפעמים עד שיעמידו לצוה האוב"ה

תש"י: אלוהי ידות אלוהי פסדת"ם ש"ד: אלוהי ידות אלוהי
קני סדרו תפלת העשיה רבי שבתי

לשון הגללה פי' אלמני אומה ומגדלן וחו כי אף שזו ירילה לנסוד ענין
מועלת גדול והגללה למסדים כי אם ממגלים ומגדילים אם עממם
אלוהי: וישעפם אבדוהם בפקר (המסדים אצרהם גי'
חיים ראל) צבוקר הוא יסוד דו"ח צוקרו של המסדים כי מסד צפומה
לדומה וידבש את המרוז להכניע הקליפומ ממור הצה מן

ימין ויקח את שני נערי אחו ואת יצחק בנו
ויבקע עני עלה ויקם וילך אל המקום יסוד הוא
הוי"ה צהכמה י פעמים י, ה' פעמים ה, ו' פעמים ו, ה' פעמים ה'

גימטרי" מקום אשר אמר לו הלוהים: פיום
השלישי וישא אבדוהם את עניו וירא את
המקום מרדק ומנה ציון גי' שדי: ויאמר אבדוהם

אל נערי שבו לכם פה עם הדבור מלך ואני
ודעור גלגל עד פה ונשתדודה להמסין ה' מסדים
ונשדודה נלי פחד אליכם: ויקח אבדוהם את עני

העלה וישם על יצחק בנו ויקח פידו הימנית
את האיש הדין ואת המאכלת מני וילכו שניהם
יחדו כללים ומיומדים אשה צמיא: ויאמר יצחק אל

אבדוהם אביו מסד ויאמר אבני אמה ואין אמה
מססרה דגני' ויאמר הדגני מסד ימד עם גצרה לאכללה אשה
צמיא להממיקס בני עקרה ויאמר הדגה האיש והעניים

ואיה הישה לעלה: ויאמר אבדוהם אלוהים
ואיה שם הגני הסוממים ראיה עליונה עכסיו צהממקו יראה לו
ויכול לראות לו הישה לעלה בני רי"ת הצ"ל (כסוד אור חותר
למממקס) למקן עון של הצל שמטה צראה כסוד אור חותר דמסדים

תש"י: אלוהי ידות אלוהי פסדת"ם ש"ד: אלוהי ידות אלוהי
קנה סדרו תפלת העשיה רבי שבתי

ועוד כוונת העקלה כי ימקן מיקן למ הצל שהלץ צשכינה והצל
גי' ל"ז לכן היה ימקן צן ל"ז ומפני שהצל הייה מצבורים
זלכו לפיכך וכה ימקן שיחיה לו מיל שהוא סוד לזוש הגצור'
וממורטו, וזה נעשה ע"י אצרהם שהוא מקן אמ אדם שאף הוא
הלץ, ואצרהם וימקן צמים למקן מעט אדם הצל כי אצרהם מסד
ימקן גצורי כ"ל:

ויהי אחר הדבדוהם האלה הגצורי ראו להמממק
צמסדים וממורמומו עם המסדים לאכללה אשה צמיא
והאלוהים נסד את אבדוהם ויאמר אליו

אבדוהם שהם המסדים ויאמר הדגני המסדים לנלי:
וילאמר קח נא קח הגצורי והעלה עם המסדים עמה שהוא צן
ל"ז שנה ר"ל שהמסיעו הגצורי לרד לנסוד ז"א שהוא גימטי' ל"ז וכי'

עמה עם לקשטם ולעקטם ומונה והולך הסי"ג את בניך גצורה
שצבור צמי' צ"ן את יחידך גצור' שצמי"ם שהוא יחיד כי לכלם
יש מיצור מכמה-צניה מסד-גצורה נלמ-הוד ויאמר אבדוהם גצורה

שצננמם כי אצרהם מסד אוהנמם שהם קו ימין שלו את יצחק צי'
גצור הממסקים כי ימקן כולל כולם כי הוא גי' ד' פעמים צ"ן ואלך
לך אל ארץ המדבר יסוד ז"א ודעלהו שם צמור

חומר כי הג' גצור' צמי"ם ג"ה מממקים ציסוד כי הם מגוללים אצל צי'
גצור' דמו"ג איון מממקים אלה צמורמ מסדים למעלה צמור חומר
מממיק אומם בעל"י לזה אמר והעלהו למו"ג ועם זה מממקים כל הסי"ג

לעלה על אחר הדבדוהם הוא יסוד ז"א שמקצמם כולם
ונקרה הר המוריה שהוא מורה לשון הורמה, ועוד שממקן גצוים נוקבי'
שהוא מורה לשון שמרמה עממו צגילוי ויאמר אבדוהם אבדוהם

